

(2. VI. 2.)

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Bij de aanbidding van dit wetsontwerp tot vaststelling van dit hoofdstuk wenscht ondergeteekende het navolgende op te merken.

Inrichting der begrooting.

In verband met de wijziging welke gebracht is in dit wetsontwerp, waarbij is afgezien van de splitsing der artikelen, waaruit traktementen worden gekweten in 2 posten, t. w. één voor de aan den rang of de klasse verbonden aanvangswedde en één voor de periodieke verhoogingen wordt verwezen naar hetgeen te dezer zake is vermeld in de Memorie van Toelichting, behorende bij hoofdstuk II der Staatsbegrooting voor 1920.

Verder is in deze memorie de vergelijking der thans aangevraagde sommen met de toegestane bedragen voor 1919 weggelaten, omdat de waarde daarvan zeer gering is, daar die vergelijkingen wel posten eener zelfde afdeeling maar toch posten van geheel verschillende aard betreffen.

Bovendien kan men daarvan kennis nemen in den uitgewerkten en toelichtenden staat, waar zij zoowel bij de artikelen als in den recapitulatie-staat van de onderafdeelingen zijn opgenomen.

Personeel. Als voornaamste maatregelen, welke gedurende het loopende begrotingsjaar in het belang van het militaire personeel genomen worden, zijn aan te merken: het verlenen van vergunning aan onderofficieren boven den rang van korporaal om buiten dienst burgerkleeding te dragen; het vaststellen van een nieuwe regeling betreffende de voorwaarden, waaraan moet worden voldaan voor toekenning van periodieke traktementsverhoging; het toekennen van een bijslag aan officieren en onderofficieren boven den rang van korporaal ter tegemoetkoming in de hogere kosten van onderhoud hunner uitrusting; het in het leven roepen van een nieuwe soldijregeling voor de militaire vaklieden; het uitbreiden van de gelegenheid voor de gezinnen van het personeel om voor Rijksrekening geneeskundig behandeld te worden; het afschaffen van de korting op de bezoldiging bij verpleging wegens ziekte; en het invoeren van een nieuwe verhuiskostenregeling.

Voorts werden met het oog op de duurdere tijden verschillende toelagen verhoogd.

In verband met de geleidelijke demobilisatie werd de gelegenheid om met ontslag te gaan, opengesteld, terwijl anderzijds maatregelen werden getroffen om hen, die eerst naar een betrekking wilden uitzien, het voorloopig in dienst blijven te vergemakkelijken.

Een aanvang werd gemaakt met de hogere vorming van zee-officieren door voor een drietal hunner een marine-cursus te openen bij de Hoogere Krijgsschool.

Ten einde den toeloop te bevorderen werd de mogelijkheid van het verlenen van een vrije uitrusting bij indienst-treding, welke reeds voor enkele categorieën bestond, tot meerdere categorieën uitgebreid.

Het verbod van toelating van het *Anker* aan boord en bij inrichtingen van de zeemacht werd opgeheven.

Een commissie werd ingesteld voor herziening van de regeling voor den rechtstoestand van het militaire personeel, terwijl aan een andere commissie werd opgedragen het doen van voorstellen betreffende de geestelijke verzorging van het personeel.

In verband met het gebrek aan personeel dat door het verlenen van ontslag en de geringe resultaten van de aan-neming, steeds grooter wordt en met het oog op de wensche-lijkheid om het korps mariniers te ontlasten van verschil-lende diensten van huishoudelijken aard, welke aan de eigenlijke bestemming van dit personeel afbreuk doen, is het denkbeeld gerezen om voor het verrichten van werkzaam-heden als, onderhoud van gebouwen, bediening, ordonnance-diensten enz. bij de verschillende commandementen, opleidin-gen en inrichtingen van de zeemacht, een korps „militaire werklieden” in te stellen. Dit korps wordt samengesteld uit gepensioneerde militairen; die bij de zeemacht geen hooger rang dan dien van korporaal bekleed hebben. Zij zijn gelijkgesteld met matroos der 1ste klasse en ontvangen boven hun pensioen een soldij van f 2,50 per dag. Deze soldij zal na een zeker aantal dienstjaren als militair werkman kunnen stijgen tot f 3 per dag. Hun wordt een vaste stand-plaats aangewezen binnen welke zij bij verschillende takken van dienst kunnen geplaatst worden.

Nieuwe aanbouw.

Bij deze begrooting wordt gerekend op het aanvangen van den bouw van de onderzeebooten 0.9/11 en 0.12/14 voor Nederland, alwaar aanwezig zijn 8 onderzeebooten en 1 onderzeeboot-mijnenlegger; één dezer booten is van zeer verouderd type.

Voor de 3 onderzeebooten 0.9, 10 en 11 werd op de begroo-ting voor 1919 een Memoriepost opgebracht, nadat in 1917 f 600 000 was toegestaan. Tot den bouw werd toen nog niet overgegaan wegens het ontbreken van waarborgen, dat deze geregeld zou kunnen worden voortgezet. Deze waarborgen worden nu, bij het geleidelijk intreden van betere toestan-den, voor een beperkt aantal booten geacht aanwezig te zijn.

Voor 0.9/11 worden aangevraagd f 600 000.

Voor 0.12/14 wordt evenals in 1919 een memoriepost opge-bracht om wanneer in den loop van 1920 tot den bouw kan worden besloten, dan de noodige gelden aan te vragen.

Verder worden aangevraagd voor voortzetting van den bouw, uitrusting, bewapening en beproeving voor:

4 torpedoboten Z 1—4 (laatste termijn) . . .	f 30 000
1 mijnenlegger (1917) (laatste termijn) . . .	751 750
1 mijnenlegger (1918) (laatste termijn) . . .	1 051.750

tot een totaal bedrag van f 2 433 500

dat geheel ten laste van de Staatsbegrooting komt.

Voorts voor den dienst in Nederlandsch-Indië voor de voortzetting van den bouw, uit-rusting en bewapening van:

Hr. Ms. kruiser <i>Java</i> (6de termijn)	f 3 232 884
„ „ „ <i>Sumatra</i> (6de termijn)	3 232 884
4 onderzeebooten K IV t/m VII (6de termijn) . . .	2 828 000
3 „ „ K VIII t/m X (4de termijn)	1 520 500
3 „ „ K XI t/m XIII (2e termijn)	750 000

tot een totaal bedrag van f 11 564 268

waarvan de helft ad f 5 782 134 ten laste van de Staatsbe-grooting blijft en de wederhelft uit de begrooting van Neder-landsch-Indië aan de middelen van Nederland wordt uit-gekeerd.

De totale kosten voor nieuwen aanbouw in de begrooting begrepen, bedragen f 13 997 768, verdeeld over de artikelen:

14	f 745 000
15	11 320 000
16	1 356 768
17	576 000

Ten laste van Nederlandsch-Indië komt een bedrag van f 5 782 134, verdeeld over de artikelen:

14	 f	310 000
15		4 550 000
16		634 134
17		288 000

zoodat feitelijk ten laste van de Staatsbegrooting blijft f 8 215 634, verdeeld over de artikelen:

14	 f	435 000
15		6 770 000
16		722 634
17		288 000

Behalve de som van f 5 782 134 is in art. 14 nog een bedrag van f 22 500 voor aanschaffing van installaties voor draadloze telegrafie voor vliegtuigen, in art. 16 een bedrag van f 50 000 voor aanschaffing van artillerie-materieel voor vliegtuigen en in art. 27 een bedrag van f 80 000 voor aanschaffing van vliegmaterieel begrepen van f 80 000 voor aan-Indische begrooting aan de Nederlandsche middelen wordt vergoed.

De torpedobooten Z 1—4 en de mijnenleggers moeten resp. einde 1919 en 1920 worden opgeleverd.

Wat de kruisers betreft, kunnen, doordien de omstandigheden zich belangrijk langzamer herstellen dan werd verwacht en wijl ondanks volhardende pogingen en aanmaningen zoowel van de zijde der fabrikanten als vanwege dit departement, in het laatste jaar, d. i. tot half Juli 1919, slechts onderdeelen van ondergeschikt belang werden ontvangen, de in de bijlage van de Memorie van Antwoord Staatsbegrooting 1919 Hoofdstuk VI, pag. 2, genoemde tijden van gereedheid niet worden gehandhaafd.

Het gereedkomen van het geheel wordt beheerscht door verschillende voornamen onderdeelen der turbine-installaties, welke in de Nederlandsche fabrieken zeer lange bewerking eischen en daarom, dadelijk na het sluiten der contracten werden besteld. Als gevolg van den langdurigen oorlogstoestand werden deze echter voor een deel pas in de tweede helft van 1919, d. i. met omstreeks 3 jaren vertraging, ontvangen, waardoor de bewerking — het draaiwerk — eerst toen kon worden ter hand genomen. Voor de fabrikanten zijn deze installaties geheel nieuwe objecten en de grootste waarvoor zij ooit werden gesteld ($\pm$ 65 000 P.K. per schip tegen tot nu toe als maximum $\pm$ 10 000 P.K.). Zij gingen bij het contracteeren geheel af op de door de ontwerpers verstrekte gegevens, en zagen dit werk toen voor minder moeilijk en bewerkelijk aan dan het nu, mede als gevolg van den verkorten arbeidstijd, blijkt te zijn. Thans rekenen zij voor het draaiwerk, beschoepen (1 280 000 schoepen en vulstukjes), verder gereedmaken en opstellen der turbine-installaties — aannemende dat met 2 ploegen zal mogen worden gewerkt en geen verdere tegenslagen worden ondervonden — op omstreeks 29 maanden van af medio 1919.

Door verdeling van den arbeid werd en wordt gestreefd naar bespoediging.

Als gevolg van den slechten aanvoer van materialen uit Duitschland, waardoor te Vlissingen half Juli nog steeds werd gewacht op eene partij rompmateriaal en waardoor toen met niet meer dan $\pm$ 120 man aan den bouw van den romp kon worden gewerkt, het nog niet kunnen rekenen op het tijdig ontvangen van bestellingen uit Engeland: — „Engelsche offertes vermelden soms facultatieve levering uit Amerika” — van eene staking te Amsterdam gedurende 5 weken in begin 1919, een lijdelijke staking aldaar medio 1919, de naar men hoopt en vertrouwt, als verschijnsel van tijdelijken aard, verminderde productie per uur te Amsterdam en door de verkorting van den werktijd, kunnen ook de

in bovengenoemde bijlage vermelde data van gereedheid voor te waterlaten, niet worden gehandhaafd.

Voor de *Java* wordt hiervoor, zonder verdere tegenslagen, gerekend op medio 1920, voor de *Sumatra* op begin 1920.

Zooals uit artikel 15 blijkt, zijn voor den bouw van den kruiser *Celebes* geen fondsen uitgetrokken in verband met de door 's Ministers interimair ambtsvoorganger in de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 18 Maart 1919 gedane toezegging, dat, vóórdat met den bouw van den derden kruiser zal worden begonnen, de gelden daarvoor bij suppletoire begrooting zullen worden aangevraagd. ¹⁾ De post is nochtans voor memorie uitgetrokken om, nadat de ter zake van de schorsing van den bouw van de *Celebes* aan de bouwmeesters toe te kennen vergoeding van geleden schade door arbiters zal zijn vastgesteld, waaromtrent het noodige verricht is, de te bepalen vergoeding te kunnen kwijten.

Zonder verdere tegenslagen kunnen de onderzeebooten K IV en K V en vermoedelijk ook de K VI en K VII, in den loop van 1920 worden opgeleverd.

K VIII/X staan nog ongeveer op het standpunt van meer-genoemde bijlage, echter zijn thans ook een groot deel der materialen voor K IX en X ontvangen.

Eindcijfer. Het eindcijfer van dit hoofdstuk der Staatsbegrooting is geraamd op een bedrag van f 45 098 274. ¹⁾

Het VIde Hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1919, zooals het is vastgesteld bij de wet van 10 April 1919 (*Staatsblad* n°. 161) bedraagt f 38 814 647 ²⁾ zoodat voor 1920 meer wordt geraamd dan voor 1919 is toegestaan f 6 283 627.

Gesplitst in militaire en niet-militaire uitgaven werd voor het dienstjaar 1919 toegestaan en werd voor het dienstjaar 1920 aangevraagd:

Militaire uitgaven	f 33 531 482	f 39 009 801
Niet „ „	5 223 165	6 028 473
Onvoorzien	60 000	60 000
	f 38 814 647	f 45 098 274

Het meer aangevraagde in totaal ad f 6 283 627 is als volgt verdeeld over de verschillende onderafdeelingen:

Iste AFDEELING.

Militaire uitgaven.

Iste Onderafdeeling.

Kosten van beheer en administratie f 86 043

IIde Onderafdeeling.

Materieel der Zeemacht en van 's Rijks werven, maritieme etablissementen en inrichtingen 5 301 451

IVde Onderafdeeling.

Pensioenen, onderstanden, wachtgelden, enz. 396 272
f 5 783 766

Minder uitgetrokken voor:

IIIde Onderafdeeling.

Kosten voor het personeel der actieve Zeemacht f 305 447
f 5 478 319

1) Van dit bedrag komt f 5 934 634 ten laste van het Iste hoofdstuk der begrooting van uitgaven van Nederlandsch-Indië.

2) Van dit bedrag komt f 3 646 590 ten laste van het Iste hoofdstuk der begrooting van uitgaven van Nederlandsch-Indië.

Bovendien verhoogd respectievelijk met f 2 666 600 (duurtebijslag), f 33 500 (duurtebijslag op pensioenen, weduwen zeeofficieren, enz.) en f 2 900 200 (buitengewoon krediet).

3) *Handelingen* der Staten-Generaal 1918—1919, II, blz. 1827, 1ste kolom.

IIde AFDEELING.

Niet-militaire uitgaven.

Iste Onderafdeeling.

Loodswezen, bebakening en verlichting f 747 687

IIde Onderafdeeling.

Hydrographie 19 127

IIIde Onderafdeeling.

Pensioenen, onderstanden, wachtgelden, enz. 38 494
f 805 308

Totaal f 6 283 627

Het minder geraamd bedrag voor kosten voor het personeel der actieve zeemacht is uitsluitend een gevolg van de minder geraamde sterkte der zeemacht voor 1920.

Tot toelichting der *hoogere* bedragen, welke op verschillende onderafdeelingen van dit hoofdstuk zijn aangevraagd, wordt verwezen naar de mededeelingen vervat in deze memorie en naar de toelichtingen in den uitgewerkten en toelichtenden staat behoorende bij de raming van kosten.

Iste AFDEELING.

Militaire uitgaven.

Art. 3. Bouwkundig ambtenaar.

Het personeel opzichters bij het bureau van den bouwkundig ingenieur der Marine, dat belast is met de voorbereiding en het toezicht over de uitvoering van den bouw, het onderhoud en de herstellingen van de verschillende bouwwerken en den bureaudienst van dien ambtenaar, is tot nu toe in tijdelijken dienst werkzaam.

Waar de betrokken personen gebleken zijn voor hunne taak ten volle berekend te zijn en hunne diensten van blijvenden aard zijn, terwijl het billijk wordt geacht hunne eventuele aanspraken op eigen- en weduwen- en wezenpensioenen te erkennen, wordt voorgesteld een drietal opzichters door het verleenen van eene vaste aanstelling aan den dienst te verbinden.

Voor zooveel den algemeenen dienst betreft op het bureau van den bouwkundig ingenieur, ware die aanstelling aan één dier opzichters te verleenen onder den titel van bouwkundig ambtenaar bij het Departement van Marine en ware hij in salaris gelijk te stellen met dien titularis bij het loodswezen, enz., vallende onder schaal 59 van het Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren (*Staatsblad* 1918 n°. 541).

Met het oog op zijn diensttijd als tijdelijk opzichter wordt hij in aanmerking gebracht voor een aanvangsbezoldiging van f 2500.

Art. 4 bis. Kosten van het lidmaatschap van de Industriele Club te Amsterdam, enz.

De invoeging van dit artikel beoogt mogelijk te maken de toetreding van het Departement van Marine tot het lidmaatschap van de Industriele Club te Amsterdam à f 150 per jaar en c.q. bijkaarten voor hoofdamtaren, ingenieurs of officieren à f 10 per persoon, waarvoor de verbintenis voor 3 jaar wordt aangegaan.

Ondergeteekende stelt zich voor den Chef der Afdeeling Materieel bij zijn Departement aan te wijzen, om het lidmaatschap uit te oefenen. De ervaring toch leerde, dat voor eene goede en vruchtbare vervulling dier betrekking veelvuldige aanraking noodig is niet alleen met fabrikanten, doch ook met andere werkgevers, zooals reeders, directeuren van stoomvaartmaatschappijen, enz. Deze kan worden be-

vorderd door het bezoeken van genoemde club, waar deze personen samenkomen en waar lezingen worden gehouden over onderwerpen op algemeen technisch en ander gebied.

Uit deze aanrakingen kunnen uit den aard der zaak uitgaven voortvloeien, welke niet uit de verblijfkosten kunnen worden gekweten, doch geacht moeten worden in het belang van den dienst te zijn. De kwijting dezer uitgaven ware mogelijk te maken, door deze te beschouwen als aan de betrekking van Chef der Afdeeling Materieel verbonden representatieve onkosten.

Art. 9. Electro-technisch ambtenaar en electro-technische opzichters.

Als gevolg van de uitbreiding, die het electrisch bedrijf aan boord van de oorlogsschepen en in inrichtingen aan den wal geleidelijk ondergaat, is het niet voldoende, dat met het toezicht uitsluitend belast worden de electro-technische ingenieurs, waarvan er twee bij het Departement van Marine en één bij 's Rijks werf te Willemsoord geplaatst zijn.

Om stagnatie in den dienst te voorkomen bijaldien laatstgenoemde ingenieur voor dienstzaken afwezig is, en tevens voor het meer afdoend houden van dagelijksch toezicht, waardoor het onderhoud van het kostbare electro-technisch materieel beter verzekerd is, wordt plaatsing bij 's Rijks werf te Willemsoord voorgesteld van een electro-technisch ambtenaar, aan wien als eisch het bezit van het diploma Middelbare Technisch School zal gesteld worden.

Evenals de scheepsbouwkundige opzichters, met wier werkring de zijne op electriciteitsgebied overeenkomt, zou zijne bezoldiging zijn te regelen naar schaal 59 van het Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren (*Staatsblad* 1918 n°. 541) met een aanvangssalaris van f 1920.

De electro-technische opzichters, wier aanstelling gevraagd wordt voor de standplaatsen Amsterdam en Vlissingen, zijn bestemd om dagelijksch toezicht te houden over den aanmaak, de plaatsing en het onderhoud van de electrische inrichtingen, voor de in aanbouw zijnde schepen.

Hun salaris ware te regelen naar schaal 55 van voormeld Bezoldigingsbesluit, en houdt verband met hunnen diensttijd in hunne vroegere betrekking van hoofdmonteur.

Bouwkundige opzichters.

In aansluiting aan het voorkomende in deze Memorie onder art. 3 bouwkundig ambtenaar, ligt het in het voornemen één der daarin bedoelde opzichters werkzaam te stellen bij 's Rijks werf te Willemsoord en één bij het Marine-etablisement te Amsterdam.

Voor zooveel Willemsoord betreft behoort tot den werkring van den daar aan te stellen opzichter het maken van bestekken voor de onderhoudswerkzaamheden aan de maritieme gebouwen (Koninklijk Instituut voor de Marine, Marinekazernes, Hospitaal, het vliegterrein op Texel en de Kooy, enz.), zoomede het dagelijksch toezicht voor onderhoud en de daartoe noodige werkzaamheden.

Tot de bevoegdheid van den te Amsterdam te plaatsen opzichter, behooren het vervaardigen van bestekken, het toezicht op de uitvoering van onderhoudswerken en hetgeen daaraan verbonden is, ten opzichte van het geheele gebouwencomplex, behoorende tot het Marine-etablisement aldaar, zoomede de inrichtingen daarbuiten.

Het salaris van deze titularissen valt onder schaal 55 van het Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren (*Staatsblad* 1919 n°. 541), waarbij, wat aanvangssalaris aangaat, rekening is gehouden met hun diensttijd als opzichter.

Teekenaars bij den Marine-luchtvaartdienst.

Op blz. 7 der Memorie van Toelichting tot de Marinebegroting voor 1919, regel 9 en vlgg. v.b., werd ten aan-

zien van de daarbij voorgestelde aanstelling van een teekenaar bij den Marine-luchtvaartdienst medegedeeld, dat zich de behoefte deed gevoelen aan een voldoende ontwikkeld technisch persoon, die in staat zou zijn tot het in tekening brengen van uit te voeren reparatiën aan vliegtuigen, motoren en onderdeelen.

Ten einde behalve te Willemsoord, waar de vorenbedoelde teekenaar geplaatst werd, ook elders, waar vliegkampen zijn opgericht, over een teekenaar voor die werkzaamheden te kunnen beschikken, wordt de aanstelling van nog twee tekenaars noodig geoordeeld.

Art. 21. Arbeidsloozen van beambten en werklieden bij 's Rijks werven, enz.

Aannemende dat de gelden, welke bij de wetsontwerpen tot verhooging van het VIDE Hoofdstuk der Staatsbegroting voor de dienstjaren 1918 en 1919 worden aangevraagd, door de wetgevende macht zullen worden toegestaan, is ook in de onderwerpelijke begroting een bedrag begrepen, dat voldoende wordt geacht om de daarin bedoelde loonregeling in hoofdzaak overeenkomstig de voorstellen der loonregeling-commissies verder toe te passen.

Bij besluit van 11 Juli 1919 n°. 27 heeft Hare Majesteit de Koningin zich verenigd met het voorstel van ondergeteekende, om de betrokken beambten en werklieden bij de verschillende inrichtingen der zeemacht, behoudens enkele door hem daarin voorgestelde wijzigingen, in het belang van deze, met ingang van den 30sten Juni 1919 in het genot van de nieuwe loonen te stellen.

Die wijzigingen betreffen:

1°. verhooging van het minimumloon voor alle groepen van werklieden met 1 cent per uur, gepaard gaande met eene gelijke vermindering van de bekwaamheids- en ijverloozen;

2°. vervanging van de door de Commissie voor de loonregeling voorgestelde negen jaarlijksche verhoogingen van 2 cents per uur naar den leeftijd door 5-jaarlijksche verhoogingen naar het aantal bij de werf volbrachte dienstjaren van resp. 3, 3, 4, 4 en 4 cents per uur; wijzigingen welke als belangrijke verbeteringen van de voorgedragen regeling mogen worden aangemerkt.

Hoewel de betreffende wetsvoorstellen nog niet door de Wetgevende Macht bekrachtigd zijn, achtte ondergeteekende zich, rekening houdende met de moeilijke tijdsomstandigheden, niet verantwoord langer met de voorloopige invoering der loonregeling te wachten en kwam het hem in het belang van het personeel noodig voor het voorstel tot die invoering aan Hare Majesteit ter bekrachtiging voor te dragen. Daarbij werd echter het voorbehoud gemaakt, dat betrokkenen gehouden zouden zijn tot teruggaaf van het meerder genoten bedrag, bijaldien de fondsen niet mochten worden toegestaan. Echter zal de uitkeering van de hoogere bedragen van af 1 Juli 1918 tot en met 29 Juni 1919 eerst geschieden, nadat de benodigde fondsen gevoteerd zullen zijn.

In verband met de nieuwe loonregeling vervallen voorschots van af 30 Juni 1919 de krachtens de bestaande reglementen voor het betrokken personeel vastgestelde loonen, zooals die genoten werden resp. van af 1 Juli 1918 met de tijdelijke loonsverhoging (zie de tweede nota van wijzigingen op het VIDE Hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1918, stuk n°. 32) en van af 1 Januari 1919 met de verhoging als uitvloeisel van de herziene loonregeling, waarvan sprake is op blz. 25 van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag betreffende de Marinebegroting voor het dienstjaar 1919.

Inwerkingtreding van het Arbeidsreglement.

Hoezeer volgens mededeeling van 's Ministers ambtgenoot van Arbeid het voornemen bestaat het Arbeidsreglement met

1 Januari 1920 in werking te doen treden, op grond waarvan daarop bij de begroting voor 1920 zou moeten worden gerekend, is dit, ten einde de gereedheid der begroting niet aanmerkelijk te vertragen, niet geschied.

Het voornemen bestaat, na de indiening der Staatsbegroting bij de Staten-Generaal, de gelden bij nota van wijziging in de begroting te brengen.

Art. 23. Aanbouw van gebouwen, enz.

In aansluiting aan het voorkomende in de kolom Toelichtingen van den uitgewerkten en toelichtenden staat, moge ten aanzien van sommige voorgenomen bouwwerken het navolgende worden vermeld.

Centrale verwarming van het gymnastieklokaal te Willemsoord.

Nu het overdekte zwembad in gebruik is genomen blijkt, dat het met geringe kosten en moeite mogelijk zal zijn het gymnastieklokaal met de daarbij behorende lokaliteiten van centrale verwarming te voorzien, door het plaatsen van enkele radiatoren en het leggen van eenige pijpen van af het zwembad naar de gymnastiekschool. Gedurende den winter kwam het herhaaldelijk voor, dat de lucht door stof en asch was verontreinigd, wat in hooge mate ongewenscht is in een zaal, waar lichaamsoefeningen worden uitgevoerd, waarmede versnelde ademhaling gepaard gaat. Is uit een hygiënisch oogpunt centrale verwarming te verkiezen boven eene verwarming door vele kachels, daaraan is bovendien verbonden het voordeel van goedkoop aanleg en minder kosten van verwarming.

Observatiebarak en pathologisch instituut te Willemsoord.

De toestand waarin de beide barakken voor de verpleging van besmettelijke ziekten verkeerden, is van dien aard, dat algeheele vernieuwing beslist noodzakelijk is. Ook het bestaande laboratorium voldoet niet meer aan de eischen die daaraan thans gesteld moeten worden, zoodat ook dit gebouw door een ander vervangen moet worden, waarin dan een pathologisch instituut zal worden ondergebracht overeenkomstig de eischen die daaraan, in verband met den tegenwoordigen stand der wetenschap, gesteld moeten worden.

Reeds werd met gebruikmaking van de gelden op de vorige begroting aangevraagd, een begin gemaakt met de verbouwing.

In de plannen is mede opgenomen de bouw van een observatiebarak, waaraan dringende behoefte bestaat; thans moeten de schepelingen, die voor observatie in aanmerking komen in het Marinehospitaal zelf worden opgenomen, wat uit den aard der zaak hoogst gebrekkig is.

De eerste termijn voor de uitvoering dezer werken, waarvan de kosten op f 225 000 geraamd zijn, wordt tot een bedrag van f 50 000 op deze begroting aangevraagd.

Bestrating Marinekazerne te Willemsoord.

Het terrein vóór de Marinekazerne verkeert bij ongunstig weder in zoodanigen staat, dat het noodig is daarin afdoende verbetering te brengen door bestrating.

Huur en inrichting van een lokaal ten behoeve van den geneeskundigen buitendienst te Willemsoord.

In afwachting van den bouw van een voor het doel geschikte localiteit ten behoeve van den geneeskundigen buitendienst, zal worden overgegaan tot de huur van eene woning, waarin tijdelijk eene spreek- en onderzoekkamer zal worden ingericht ten behoeve van het personeel der Zeemacht en hunne gezinnen, die den betrokken officier van gezondheid wenschen te raadplegen. Door de centrale ligging zal tegevoetgekomen worden aan de bezwaren die verbonden waren

aan het bezoeken van het aan de buitenhaven gelegen Marinehospitaal.

Wijziging elektrische centrale te Willemsoord.

Voor het aansluiten van de elektrische centrale van 's Rijks werf te Willemsoord aan het net van de Provinciale Electriciteit Maatschappij moet een wijziging worden gebracht in de hoogspannings-, de laagspanningsinstallatie en de inrichting voor het omvormen van draaistroom in gelijkstroom. De kosten hiervan bedragen f 10 000.

Overbrenging Electrisch Laboratorium van Amsterdam naar Willemsoord.

Doordat alle aanschaffingen en keuringen voortaan door 's Rijks werf te Willemsoord zullen geschieden, is het gewenscht het zich thans op het marine-etablisement te Amsterdam bevindende laboratorium over te brengen en het instrumentarium daarvan aan te vullen. De kosten hiervan bedragen f 10 000.

Laadstation voor den onderzeedienst te Willemsoord.

Deze post waarvoor in 1919 een bedrag van f 1000 werd uitgetrokken is voor 1920 voor Memorie opgebracht, omdat het voornemen niet bestaat, zolang de materiaalprijzen niet lager zijn, met de uitvoering een aanvang te maken.

Machinewerkplaats bij de onderzeedienstkazerne te Willemsoord.

Bij de voortdurende uitbreiding die de onderzeedienst ondergaat, doet zich de dringende behoefte gevoelen van een machinewerkplaats welke aan de eischen van den dienst beantwoordt.

Voor den bouw wordt de eerste termijn ad f 25 000 uitgetrokken, terwijl de totale kosten, met inbegrip van elektrische en mechanische inrichtingen op f 65 000 begroot worden.

Laadlokaal en twee vaste laadplaatsen bij de onderzeedienstkazerne te Willemsoord.

Het is niet mogelijk, als gevolg van de toeneming van het aantal in dienst en in aanbouw zijnde onderzeeboten, de cellen, welke ontscheept moeten worden, naar behooren onder dak te brengen, daar de bestaande accuwerkplaats te klein is.

Daarom wordt de bouw voorgesteld van een laadlokaal, terwijl de twee vaste laadplaatsen voor electrischen stroom voor het opladen der batterijen noodig zijn voor die onderzeeboten welke aan den steiger gemeerd liggen, en waarvoor de bestaande laadplaats onvoldoende is.

De kosten van een en ander worden op f 115 000 geraamd.

Electrische verlichting van het Koninklijk Instituut voor de Marine.

De behoefte aan electrische verlichting, successievelijk aangebracht in een aantal gebouwen der Marine te Willemsoord, doet zich ook gevoelen in het Koninklijk Instituut voor de Marine aldaar.

De kosten hiervan worden geraamd op f 12 500.

Inrichten autogarage te Willemsoord.

Ten einde den Commandant der Stelling van den Helder bij voortduring in staat te stellen tot een afdoend toezicht op de onder zijn bevel staande stelling, zijn maatregelen getroffen om dien vlagofficier de beschikking te verschaffen over een auto.

Voor de inrichting van een garage daarvoor, wordt een bedrag van f 2500 noodig geacht.

Woning voor onderofficier, belast met de bewaking van de batterij te Vlieland.

Ter bewaking van de batterij met kanonnen van 12 en 15 c.M. op Vlieland, is het noodig, dat de daarmede belaste persoon in de onmiddellijke nabijheid daarvan woonplaats heeft.

Daartoe wordt echter gevorderd de bouw van eene woning ter plaatse, waarvan de kosten op f 10 000 geraamd zijn.

Uitbreiding monteurswerkplaats te Hellevoetsluis.

De bestaande monteurswerkplaats op 's Rijks werf te Hellevoetsluis voldoet niet aan de meest bescheiden eischen die daaraan te stellen zijn, doordat er niet voldoende ruimte is om daar herstellingen aan dynamo's, zoeklichten en accumulatoren, waardoor het werk onnoodig duur wordt, te verrichten.

Eene naar de eischen des tijds ingerichte werkplaats, waarbij gerekend is op een afzonderlijk gedeelte voor het laden van accumulatoren, zoomede op een loopkraan tot het lichten van zware deelen bij het demonteerden van dynamo's en het op de banken stellen van ankers, kan voor een bedrag van f 17 000 worden aangebracht, wat uit een economisch oogpunt alle aanbeveling verdient.

Huur van een huis te Middelburg voor den Commandant der Marine en inrichting der ontvangkamer; huur van dienstwoningen te Middelburg en Vlissingen voor gehuwd personeel.

De verplaatsing van het commandement der Marine van Hellevoetsluis naar Middelburg, maakte het voorhands niet mogelijk den Commandant der Marine ter laatstgenoemde plaatse een amtswoning ter bewoning aan te wijzen, omdat zoodanige woning niet beschikbaar was. Nochtans wordt het noodig geacht voor dien vlagofficier eene passende amtswoning beschikbaar te stellen, waarin ook voldoende localiteit aanwezig is, om bij recepties en andere officieele gelegenheden autoriteiten, enz. te kunnen ontvangen. Aanvankelijk was het oog gevallen op een voornaam woonhuis, welks eigenaar naar elders zou worden verplaatst. Aangezien evenwel geen fondsen voor aankoop beschikbaar konden gesteld worden, moest van aankoop van dat pand worden afgezien. In stede van aankoop, geeft ondergeteekende er echter de voorkeur aan te trachten eene voor het doel passende woning voor langen termijn, b.v. 10 jaren, in huur te nemen, waartoe de tusschenkomst van het Gemeentebestuur van Middelburg is ingeroepen. Ten einde bij welslagen de huur te kunnen voldoen en tot de inrichting van een ontvangvertrek voor rekening van het Rijk te kunnen overgaan, is een post van f 12 500 op artikel 23 gebracht.

Wat betreft de inrichting van een ontvangvertrek, vermeent ondergeteekende, dat het gewenscht is, evenals ook voor Willemsoord en Amsterdam geschiedt, de kosten daarvan voor rekening van het Rijk te nemen, daar van de te Middelburg te plaatsen vlag-officiëren niet kan gevorderd worden, zich voor eene plaatsing van zeer beperkten duur, belangrijke offers te getroosten, waarop trouwens bij het bepalen hunner bezoldiging niet is gerekend.

Bij den nog steeds voortdurenden woningnood te Middelburg en Vlissingen ligt het, naar de meening van ondergeteekende, op den weg der Regeering, daaraan zooveel mogelijk tegemoet te komen door, hetzij van Gemeentewege, hetzij van vereenigingen voor huisvesting, voor gehuude officieren, onderofficiëren en manschappen geschikte woningen in huur te nemen, en onder korting van de vastgestelde bedragen op de traktementen, aan betrokkenen in gebruik te geven.

Dat deze maatregel werkelijk voor genoemde plaatsen dringend noodig is, moge worden aangetoond door het feit, dat te Middelburg niet één tot het Commandement behoorend officier er in slaagde de beschikking over eene woning te verkrijgen.

Inrichting voor douches van het gymnastieklokaal en centrale verwarming te Amsterdam.

Evenals hierboven voor Willemsoord de wenschelijkheid werd aangetoond tot het aanbrengen van centrale verwarming in het gymnastieklokaal, is dit aanbrengen gewenscht in zoodanig lokaal te Amsterdam. De in dat lokaal aanwezige kachel is gebleken onvoldoende te zijn, om het op eene bevredigende temperatuur te brengen.

Van deze gelegenheid zou gebruik gemaakt kunnen worden tot het economisch aanbrengen van eene inrichting voor het nemen van warme douches.

Een en ander vordert eene uitgaaf van f 12 500.

Brandstoffenbergsplaats te Amsterdam.

De brandstoffen bestemd voor gebruik bij het Marine-etablisement zijn in open lucht opgeslagen en daardoor aan wind en weder blootgesteld.

De bouw van eene eenvoudige bergplaats, waarvan de kosten op f 8000 geraamd worden, wordt uit dien hoofde voorgesteld, waarbij, ter beperking der kosten voor heiwerk, gebruik zal worden gemaakt van eene beschikbare helling.

Verbouwing van het ijzermagazijn tot exercitieloods en aanleg sportterrein kazerne voor de kustwacht, beide te Amsterdam.

In afwachting, dat de noodzakelijkheid tot uitvoering dezer werken, welke mede in verband staan met de verbouwing van de Marinekazerne te Amsterdam, zich zal hebben geopenbaard, zijn deze posten thans voor Memorie uitgetrokken.

Atelier draadloze telegrafie te Amsterdam en outillage.

Het bestaande atelier, dat van zeer bescheiden omvang is, is onvoldoende als gevolg van de voortdurende uitbreiding, die de dienst ondergaat en van de vorderingen op het gebied der draadloze telegrafie. Daartoe is een nieuw gebouw ontworpen op het terrein van het Marine-Etablisement, welks kosten, met inbegrip van de inrichting, worden geraamd op f 37.000.

Art. 27. Marine-Luchtvaartdienst.

Zoals in de Memorie van Toelichting der begrooting 1919 blz. 12 werd aangegeven, zouden ook op deze begrooting gelden moeten worden aangevraagd voor de uitbreiding van den dienst, zoowel hier te lande als in Nederlandsch-Indië.

Het thans reeds bestaande tekort aan personeel voor den dienst in verband met den toeloop, die redelijkerwijze kan worden tegemoet gezien, wettigen niet de verwachting, dat in 1920 voldoende personeel aanwezig zal zijn, om tot de noodige uitbreiding van materieel over te gaan.

Ondergeteekende meent dan ook daarvoor nu geen gelden aan de Volksvertegenwoordiging te mogen vragen.

Mochten evenwel de personeel-omstandigheden belangrijk in gunstiger zin veranderen, dan zal ondergeteekende bij de Kamer te zijner tijd nog een krediet vragen om tot de dan mogelijke uitbreiding over te gaan. Ten einde hiervan te doen blijken wordt op dezen post voor uitbreiding materieel een memoriepost opgebracht.

Voor vervanging van leer- of oefenmaterieel alsook voor aanschaffing van materieel voor proefnemingen en voor uitrusting, wordt aangevraagd een bedrag van f 465.000,—, waarvan f 160.000,— voor materieel voor Oost-Indië.

In verband met de ondervinding opgedaan met het vliegkamp de Mok, wordt het uitbreiden van de helling en verbetering van de bestaande helling noodig geacht, waarvoor de kosten geraamd worden op f 200.000,—

Voor de inrichting van het Marine-vliegkamp Schellingwoude, voor watervliegthuizen, waar thans slechts een kleine

loods voor hoogstens 3 toestellen staat, zouden reeds in 1918 gelden zijn aangevraagd. Na het sluiten van den wapenstilstand is echter het plan voor de inrichting aangehouden.

Thans wordt daarvoor een memoriepost opgebracht, in verband met de mogelijkheid, dat reeds in dit jaar tot deze uitbreiding wordt overgegaan bij de uitvoering van het plan om met het Departement van Waterstaat en Oorlog tot de inrichting van een gecombineerd land- en watervliegkamp voor het civiel verkeer over te gaan.

Wanneer het niet mocht gelukken in verband met die plannen reeds in 1919 een krediet voor die uitbreiding aan te vragen en te verkrijgen, ligt het in de bedoeling om in 1920 alsnog een krediet voor dit doel aan te vragen.

Art. 31.

Toen bij de Marine-begrooting voor 1918 gelden waren toegestaan voor den bouw van de Adspirantenschool te Dordrecht, is in afwachting van de gereedheid van het schoolgebouw, overgegaan tot stichting van de Adspirantenschool, op welke inrichting, zooals destijds is medegedeeld, zoowel aspirant-adelborsten als aspirant-machinisten hunne vooropleiding zouden ontvangen.

Waren tot September 1918 de aspirant-adelborsten gehuisvest in het Internaat, terwijl zij op de Hoogere Burgerschool te Dordrecht hunne studiën voortzetten, bij den aanvang van den nieuwen cursus in dat jaar werden nieuwe aspiranten niet meer tot het Internaat toegelaten, maar werd hun bij de Adspirantenschool onderwijs en op de Bonaire huisvesting verschaft. Aan hen die reeds bij het Internaat aanwezig waren en het onderwijs bij de H. B. S. volgden, werd gelegenheid gegeven hunne studiën voort te zetten, terwijl zij die daarvan gebruik maakten, bij het Internaat gehuisvest bleven.

Bij het eindigen van het cursusjaar 1918-1919 zijn nog zes jongelieden op deze wijze in opleiding, van wie twee na eventueel gunstig afgelegd eindexamen H. B. S. naar het Koninklijk Instituut voor de Marine te Willemsoord overgaan.

De vier overigen zullen bij de Adspirantenschool worden gehuisvest en of het onderwijs aan de H. B. S. of Adspirantenschool volgen of wegens het niet-overgaan naar een hogere afdeeling op grond van de bepalingen van het internatsreglement, naar huis terugkeeren.

In verband hiermede kon met 1 September tot opheffing van het Internaat worden besloten.

Art. 32. In de Memorie van Antwoord betreffende de Marine-begrooting voor 1919 werd op bladz. 31 o. a. medegedeeld dat de hogere vorming van zeeofficieren met opzet was begonnen op bescheiden schaal, ten einde gelegenheid te hebben uitbreiding te geven in de richtingen, die door de praktijk als noodzakelijk of gewenscht zouden worden aangewezen, terwijl het in de bedoeling lag eerlang te komen tot instelling eener zelfstandige Marine-opleiding, doch met behoud van het bestaande verband tot de Hoogere Krijgsschool, wat betreft het gezamenlijk bijwonen van verschillende voordrachten.

De opgedane ervaring heeft doen zien, dat de gevolgde opzet in groote trekken juist was, zoodat ondergeteekende het oogenblik gekomen acht om de bestaande opleiding te consolideeren en over te gaan tot instelling eener Hoogere Marine-Krijgsschool.

Reeds in hooger genoemde Memorie van Antwoord werd als reden hiertoe vermeld, dat de leiding der studiën van de Marine-officieren moet blijven berusten bij de bevoegde Marine-autoriteit, doch ook de overweging, dat in het belang der Marine eene eigen hogere opleiding niet langer mag worden gemist, is eene aanleiding te meer om thans de hiertoe noodige stappen voor te stellen. In verband daarmede is de omschrijving van het artikel gewijzigd.

Het programma werd uitgebreid, terwijl zeer zeker in de toekomst eenige Marine-officiëren als leeraar noodig zullen zijn. Op dit oogenblik kan echter nog niet over daartoe geëigende krachten worden beschikt; met de uitbreiding der hoogere Marine-krijgsschool zal de vorming van een staf van van onderwijzend personeel hand in hand moeten gaan.

Art. 41.

Traktementen, enz. van het personeel bij de Marine-hospitalen.

De reorganisatie van het personeel bij de Marine-hospitalen, die blijkens de bijlage II van deze begroting wordt voorgesteld, spruit — voor zooveel het verplegend personeel betreft — voort eensdeels uit het bezwaar, dat de sterkte van het korps ziekenverplegers van de vloot niet toelaat om daaruit de noodige verplegers te betrekken voor het Marine-hospitaal te Willemsoord en anderdeels uit de gebleken wenschelijkheid om de verplegingstoestanden bij die inrichting te brengen op het peil der burgerziekeninrichtingen van overeenkomstigen omvang, — en wat het personeel voor den huishoudelijken dienst aangaat — uit de wenschelijkheid om te dien aanzien gebruik te maken van de krachten der militaire werklieden, omtrent de instelling van welk korps verwezen wordt naar het daaromtrent in deze Memorie voorkomende.

Bedoelde reorganisatie komt alzoo in hoofdzaak neer op de vervanging van een deel der militaire ziekenverplegers bij het hospitaal te Willemsoord door gediplomeerde burgerverplegers, die als vast personeel aan die inrichting verbonden zullen zijn, en op de vervanging van actief dienende matrozen en mariniers door de hiervoren bedoelde militaire werklieden, terwijl het opnemen onder de sterkte van het personeel te Willemsoord van een „laborant”, die mede als burger onder het vaste personeel gerangschikt is, strekt ter vervulling van de diensten, welke tot dusverre werden verricht door een sergeant-ziekenverpleger, dienstdoende amanuensis en door een korporaal-ziekenverpleger, dienstdoende bediende in de ontleedzaal en het scheikundig laboratorium.

Ter vervanging van de leerlingen-ziekenverpleger, omtrent wie het voornemen bestaat hun in den vervolge hunne opleiding te Willemsoord in stede van te Hellevoetsluis te geven en die tot nu toe ook werden aangewezen voor het verrichten van diensten in het hospitaal te Hellevoetsluis, is op uitbreiding van het aldaar gedetacheerde aantal verplegers gerekend moeten worden.

De sterkte der verschillende categorieën houdt mede verband met den achturigen werkdag en voor de verplegers bovendien met het drieploegenstelsel, een onafgebroken rusttijd van 36 uren per week en 3 verlofweken in het jaar.

De bezoldiging en de periodieke verhoogeningen van het burger verplegend personeel en van den laborant wordt voorgesteld als volgt:

Betrekkingen.	Weekloonen.		Periodieke verhoogeningen
	Mini-mum	Maxi-mum	
Hoofdverpleger .	f 42,50	f 52,50	5 twee jaarlijksche verhoogeningen van f 2 per week.
Verpleger . . .	37,50	42,50	5 twee jaarlijksche verhoogeningen van f 1 per week.
Laborant. . . .	32,50	37,50	5 twee jaarlijksche verhoogeningen van f 1 per week.

De loonregeling voor de apothekers-assistenten en de verdere bepalingen ter zake zullen in overeenstemming worden gebracht met die voor de burgerverplegers, omdat de

bekwaamheidsdiploma's voor beide categorieën op ongeveer gelijke lijn kan worden gesteld.

Art. 54.

Tegemoetkomingen aan gewezen werklieden aan de voormalige Marinewerf te Amsterdam.

Bij herhaling werd door of namens gewezen werklieden aan de voormalige Marinewerf te Amsterdam, die in verband met de verwerping op 3 Mei 1912 van het wetsontwerp betreffende den bouw van een pantserschip in de Tweede Kamer en het door den Minister a. i. Colijn daarna kenbaar gemaakte voornemen tot opheffing der werf van aanbouw, op verzoek eervol werden ontslagen, tot 's Ministers ambtsvoorgangers het verzoek gericht te mogen deelen in gelijke voorrechten als te beurt vielen aan hen, die bij maatregel van bestuur werden ontslagen. Eene gunstige beschikking op die verzoeken volgde echter niet, waarbij die bewindslieden zich stelden op het standpunt, dat het ontslag vrijwillig genomen was, en dat niet vaststond eene toezegging door Minister Colijn gedaan, n.l. dat zij, die vrijwillig ontslag vroegen, daarvan geen schade zouden ondervinden, en dus de voordeelen, die anderen mochten ten deel vallen, hun niet zouden worden onthouden. Nochtans hadden die verzoeken het gevolg, dat zij, die daarvoor in de termen vielen, beschouwd werden bij maatregel van bestuur te zijn ontslagen, met uitzicht op pensioen bij het bereiken van den 60-jarigen leeftijd, en dat aan deze personen tegemoetkomingen werden verleend.

Bij zijn optreden als hoofd van het Departement van Marine, vond ondergeteekende een verzoekschrift van gelijke strekking als de bovenbedoelde, en achtte hij zich verplicht ook om te voldoen aan den aandrang, die in deze van de Staten-Generaal uitging, de zaak aan een nauwgezet onderzoek te onderwerpen.

Daarbij bleek hem, dat zijn ambtsvoorgangers aan de woorden van den heer Colijn eene zoo vage bedoeling toeschreven, dat er van toekenning van schadevergoeding als het ware geen sprake kan zijn.

Ondergeteekende eerbiedigt die zienswijze; echter is de slotsom zijner overwegingen eene andere dan die van zijne ambtsvoorgangers. Z. i. heeft Minister Colijn, door op 's Rijks werf te Amsterdam mededeeling te doen van het voornemen tot opheffing van 's Rijks werf van aanbouw, met de toevoeging, dat zij, die vrijwillig ontslag namen, daarvan geen nadeel zouden ondervinden, bedoeld, dat die personen door die daad de voorgenomen liquidatie zouden vergemakkelijken, wat hun aanspraak zou geven op voordeelen, waaromtrent op dat tijdstip voorzeker slechts een vaag begrip bestond, die aan anderen, minder voortvarend om zich een werkkring bij particulieren te verzekeren, zouden ten deel vallen.

Ondergeteekende neemt aan, dat de betrokken personen zich geheel ter goeder trouw op dat standpunt hebben gesteld, en naar zijne meening brengt, waar het belang van den Staat gediend werd door hun vrijwillig ontslag de billijkheid mede, dat hun alsnog meerdere tegemoetkomingen worden toegekend dan tot nu toe het geval was, waarbij dan rekening zal behooren te worden gehouden met wat zij genoten, doch door anderen gederfd werd.

Ten einde daaraan uitvoering te kunnen geven, is de omschrijving van art. 54 dienovereenkomstig gewijzigd, en dit, in verband daarmee, tot een bedrag van f 18 000 uitgetrokken, waarop, naar ruwe berekening, de te verleenen tegemoetkomingen worden geraamd.

Art. 73.

Subsidiën aan gemeenten als bijdrage in de kosten van den bouw van woningen.

Als gevolg van de verplaatsing van het Commandement der Marine van Hellevoetsluis naar het Zuiderfrontier en de

stationneering te Vlissingen van meerdere oorlogsbodems en inrichtingen aan den wal, was het niet mogelijk, wegens woninggebrek, de gehuwde officieren, onderofficieren en manschappen naar behooren met hunne gezinnen onder dak te brengen. Minister Rombonnet trad, ten einde aan den noodtoestand te gemoet te komen, met het gemeentebestuur van Vlissingen in overleg over den aanbouw van verschillende typen van officierswoningen, met subsidie van het Rijk, ten bedrage van 25 % van de kosten van aanbouw. Het verleen van zoodanige subsidie werd echter afhankelijk gesteld van de bekrachtiging ter zake van het toestaan der fondsen door de Wetgevende Macht en van overeenstemming omtrent de plannen voor den bouw met den commandant der Marine te Middelburg. Voor zooveel een der woningtypen betreft, werd die overeenstemming verkregen, doch betreffende de overige typen bleek deze onbereikbaar. Het gemeentebestuur van Vlissingen ging inmiddels, rekenende op de door Marine toegezegde subsidie van 25%, over tot den bouw van 5 dubbele = 10 woningen, waarvan de kosten waren f 67 924,87, zonder in rekening te brengen de waarde van den grond.

Ondergeteekende is van oordeel, dat, waar de bouw, met het oog op de tijdsomstandigheden onder zeer bezwarende voorwaarden in het belang der Marine werd uitgevoerd, er alle aanleiding bestaat het gemeentebestuur de toegedachte tegemoetkoming, in den vorm eener subsidie van 25% van f 67 924,87 of f 16 981,21 te verleen. Aan het verleen daarvan is echter voorbehouden bekrachtiging van de aan te vragen fondsen door de Wetgevende Macht, alsmede de voorwaarde dat de huurprijs van elke door een officier of ambtenaar der Marine te betrekken woning een bedrag van f 300 niet zal te boven gaan en dat de verhuring zal plaats hebben na overleg met den commandant der Marine te Middelburg.

Met deze voorwaarden is door het gemeentebestuur genoegen genomen.

II DE AFDEELING.

Niet militaire uitgaven.

Iste Onderafdeeling.

In aansluiting aan de mededeelingen, voorkomende in de Memorie van Toelichting bij de Marinebegroting voor het dienstjaar 1919 (Bladz. 16) zij hier vermeld:

dat het 15de stoomloodsvaartuig, waarvoor de gelden werden toegestaan bij de begroting voor 1916, gereed kwam en dat de gereedheid van den in die begroting benoemden loodsschoener tegen het einde van dit jaar wordt verwacht;

dat de bouw van den loodsschoener, van de tweede stalen motorboot voor den afhaaldienst te Vlissingen, van het motorafhaalvaartuig en van het motorbetonnings- tevens gastransportvaartuig, waarvoor de gelden werden toegestaan bij de begroting voor 1917, welke bouw ten gevolge van de tijdsomstandigheden vertraging heeft ondervonden, wordt voortgezet;

dat de bouw van den loodsschoener en van de derde motorboot voor den afhaaldienst te Vlissingen, waarvoor de gelden werden toegestaan bij de begroting voor 1918, onder handen is, en dat de overige nieuwe werken in diezelfde begroting begrepen, gereed kwamen of hunne voltooiing naderen;

dat de bouw van het motorbetonnings- tevens gastransportvaartuig en van de overige nieuwe werken, waarvoor de gelden bij de begroting voor 1919 werden toegestaan, in voorbereiding is.

Ten aanzien van de in de tweede afdeeling (Loodswezen, betoning, bebakening, enz.) van den uitgewerkten en toelichtenden staat der Marinebegroting voor 1920 aangevraagde gelden, waarvoor in de kolom „Toelichtingen” van dien staat wordt verwezen naar de Memorie van Toelichting, heeft ondergeteekende de eer het volgende mede te deelen:

Art. 79. De aanstelling van een electrotechnisch ingenieur bij de kustverlichting is noodig, omdat de chef van den technischen dienst, tevens chef van het proefstation te Scheveningen, op den duur te veel door dienststreizen, besprekingen en bureauwerk in beslag wordt genomen, dan dat hij in staat zou zijn den noodigen tijd aan laboratorium-werk en studie te besteden.

Dit klemmt te meer nu in verschillende provinciën van het Rijk eene electriciteitsvoorziening wordt georganiseerd en gedeeltelijk reeds in uitvoering is, ten gevolge waarvan op de meeste plaatsen electriciteit verkrijgbaar zal komen, waardoor het mogelijk wordt, zonder te hooge kosten, vele pharoline- en petroleumlichten der kustverlichting te electrificeren, en daardoor de lichtsterkte van die lichten belangrijk te verhoogen.

De aanstelling van een technischen ambtenaar bij den dienst van de kustverlichting is noodig, omdat de voor electrificatie der kustlichten noodige wijzigingen grootendeels in eigen beheer moeten worden uitgevoerd, waartoe veel en met zorg voorbereid detailwerk moet worden verricht, terwijl bovendien de nieuwe verlichtingsmiddelen voortdurend meer controle vereischen dan tot nog toe mogelijk was.

Art. 87a. Het aantal (15) thans aanwezige stoomloodsvaartuigen is bestemd voor stoomloodsdienst in het 3e en het 4e/5e district. Het is wenschelijk ook in de overige districten, waar de zeeloodsdienst vóór den oorlog nog uitsluitend met zeilvaartuigen werd uitgeoefend, stoomloodsdienst in te voeren.

Met het oog op de hooge kosten, zoowel aan aanschaffing als aan exploitatie van stoomloodsvaartuigen verbonden, zal de aanschaffing van het daartoe benoodigde aantal stoomloodsvaartuigen slechts geleidelijk kunnen plaats hebben.

In verband hiermede zijn op dit onderdeel gelden aangevraagd voor aanschaffing van een 16e en een 17e stoomloodsvaartuig.

Aangezien bij eventueelen aanbouw de vaartuigen toch niet binnen één jaar kunnen zijn afgebouwd, is slechts de helft van de geraamde kosten van beide vaartuigen uitgetrokken, zullende de tweede helft ten laste van de begroting 1921 worden gebracht.

Overwogen wordt nog, of bijzondere omstandigheden het wenschelijk maken, in bepaalde districten reeds binnen korteren tijd den zeildienst te doen vervangen door stoomdienst.

Mocht zulks het geval zijn, zoo zal dit eventueel moeten geschieden met daarvoor zoo goed mogelijk in te richten sleepboten of stoomtrawlers. In dat geval zullen de daarvoor benoodigde gelden bij suppletoire begroting aangevraagd worden.

In verband met de zeer hooge kosten van den loodsdienst wordt ernstig overwogen, de loodsgelden meer in overeenstemming met die kosten te brengen.

Art. 96. (onderdeel g).

De op dit onderdeel voor nieuwe werken uitgetrokken gelden, dienen hoofdzakelijk ter bestrijding van kosten voor de verbetering der secundaire kustverlichting, waarmede thans weder met meer kracht kan worden voortgegaan dan tijdens den oorlog mogelijk was. Onder die kosten zijn begrepen de uitgaven voor electrificatie der lichten Harlingen, Vlieland (Vuurduin) en Egmond aan Zee, een nieuwen lichttoren te Harlingen, eene belangrijke herstelling van den lichttoren te Egmond aan Zee, en nieuwe lichtopstanden te Ossehoek, Val (bij Zierikzee) en een nieuw licht te West-Schouwen, ter vervanging van het licht Verklikker aldaar en het licht Laagte van Haamstede.

Met de oprichting van eene misthoorninstallatie op Schokland (Noordpunt) wordt verder uitvoering gegeven aan het reeds op blz. 17 van de Memorie van Toelichting, begroting 1918, medegedeelde voornemen, te voldoen aan de behoefte aan meer krachtige mistseinen in de Zuiderzee.

Ter vervanging van twee tijdens den oorlog verloren geraakte lichtbrulboeien worden twee nieuwe aangevraagd.

Het uitkijklokaal ten dienste van de kustwacht te Westkapelle vereischt noodig vernieuwing.

IIde O n d e r a f d e e l i n g.

Op art. 100 is gehandhaafd onder sub 1b de vijfde termijn voor het nieuwe opnemingsvaartuig.

De triangulatie der voor de hydrographische opnemingen van belang zijnde punten zal aanvangen.

De steeds vermeerderende teekenwerkzaamheden voor de Indische hydrographie en voor de op de kopergravures aan te brengen correctiën maken het aanstellen van een tweeden technischen ambtenaar en een teekenaar noodzakelijk. Aan gezien voor eerstgenoemde kan worden gekozen de laatstbenoemde teekenaar, dienen thans twee teekenaars te worden aangesteld.

Sedert 1 Juni 1918 verscheen een nieuwe uitgave van de kaart n°. 209, Haringvliet, Krammer, Volkerak en Hollandsch Diep en verbeterbladen op de kaart n°. 201, Zeegat van Texel en Eierlandsche gronden. Op de bestaande gravures werden de vereischte verbeteringen aangebracht.

Opnemingen werden gedaan in de Noordelijke toegangen naar de Zuiderzee. Het in de Schatkist gestorte bedrag voor verkoop over 1918 van Nederlandsche en West-Indische kaarten bedroeg f 1222,12½.

IIIde A f d e e l i n g.

Deze afdeeling is voor 1920 geraamd op f 60 000, hetzelfde bedrag dat voor 1919 werd toegestaan.

De Minister van Marine,

H. BIJLEVELD.

BIJLAGE A VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING

VERGELIJKEND OVERZICHT

van de IIde onderafdeeling van de Iste afdeeling der Marinebegrootingen
voor het dienstjaar 1920 en 1919.

Bij de begrooting voor 1920 is uitgetrokken voor:

Artikel.	Aanbouw, tuigen en uitrusten van nieuwe schepen, daaronder begrepen artillerie- en torpedo-bewapening.	Herstelling, uitrusting en conservatie van schepen in en buiten dienst; inrichtingen actieve zee-macht, draad-looze telegrafie.	Aankoop, aanmaak herstelling en onderhoud van materialen, goederen en voorwerpen voor den voorraad.	Aanschaffing, wijziging en herstelling van geschut, affutage, projectielen, handwapenen, torpedo's enz., behalve voor nieuwe schepen.	Algemeene kosten, bedrijfs-kosten en werkplaatskosten bij 's Rijks werven en het Marine-etablisement te Amsterdam.	Algemeenen dienst, werktuigen, gebouwen enz.	Kosten van defensie en mobilisatie, vlieg-dienst.
14	—	A. Ia. f 142 000	A. Id. f 25 000	A. Ie. f 7000	A. III. f 13 000	—	—
	—	A. Ib. 69 000	—	—	A. IV. 13 000	—	—
	—	A. Ic. 82 000	—	—	A. V. 11 000	—	—
	—	A. IIa. 194 700	—	—	A. VI. 11 000	—	—
	—	A. IIb. 18 350	—	—	A. VII. 1 000	—	—
	—	A. IIc. 210 000	—	—	A. VIII. 68 000	—	—
	—	—	—	—	A. IX. 9 000	—	—
	—	—	—	—	A. X. 70 000	—	—
	—	—	—	—	A. XI. 1 000	—	—
	—	—	—	—	A. XII. 55 000	—	—
	A. XIII d. 250 000	A. XIII, a-c h, i en k. 478 000	—	—	—	—	—
	A. XIII e. 80 000	—	—	—	—	—	—
	A. XIII f. 75 000	—	—	—	—	—	—
	A. XIII g. <i>Memorie</i>	—	—	—	—	—	—
	A. XIII j. 125 000	—	—	—	—	A. XIII f 30 000	—
	—	B. Ia. 37 600	B. Id. 25 000	B. Ie. 1 400	B. III. 6 000	—	—
	—	B. Ib. 18 000	—	—	B. IV. 1 800	—	—
	—	B. Ic. 33 000	—	—	B. V. 1 440	—	—
	—	B. IIa. 42 000	—	—	B. VI. 3 560	—	—
	—	B. IIb. 22 000	—	—	B. VII. 400	—	—
	—	B. IIc. 66 000	—	—	B. VIII. 32 500	—	—
	—	B. XIa. 27 000	—	—	B. IX. 1 100	—	—
	—	B. XIb. 36 000	—	—	B. X. 2 500	—	—
	—	C. Ib. 11 500	C. Id. 200 000	C. Ie. 6 000	C. II. 1 000	—	—
	—	C. Ic. 62 000	—	—	C. III. 4 500	—	—
	—	—	—	—	C. IV. 2 300	—	—
	—	—	—	—	C. V. 2 700	—	—
	—	—	—	—	C. VI. 1 800	—	—
	—	—	—	—	C. VII. 5 500	—	—
	—	—	—	—	C. VIII. 250	—	—
	C. IX c. 90 000	C. IX a, b 54 000	—	—	—	D. 5 000	—
	C. IX d. <i>Memorie</i>	—	—	—	—	—	—
	C. IX e. 125 000	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—
	—	C. IX f. 80 000	—	—	—	—	—
	—	E. <i>Memorie.</i>	—	—	—	—	—
15	11 320 000	—	—	—	—	—	—
16	1 356 768	—	—	954 380	—	—	f 350 040
17	576 000	—	—	379 250	—	—	—
18	a. <i>Memorie.</i>	b. 80 000	—	—	d. 3 500	—	—
	—	c. 700 000	—	—	—	—	—
19	—	350 000	1 281 500	—	—	—	—
20	—	685 500	—	—	—	—	—
21	—	A. Ia. 190 000	A. Id. 30 000	A. Ie. 70 000	A. II. 85 000	—	—

Bij de begroting voor 1919 is toegestaan voor

Artikel.	Aanbouw, tuigen en uitrusten van nieuwe schepen, daaronder begrepen artillerie- en torpedo-bewapening.	Herstelling, uitrusting en conservatie van schepen in- en buiten dienst; inrichtingen actieve zee-macht, draad-looze telegrafie.	Aankoop, aanmaak, herstelling en onderhoud van materialen, goederen en voorwerpen voor den voorraad.	Aanschaffing, wijziging en herstelling van geschut, affutage, projectielen, handwapenen, torpedo's enz., behalve voor nieuwe schepen.	Algemeene kosten, bedrijfs-kosten en werkplaatskosten bij 's Rijks werven en het Marine-etablisement te Amsterdam.	Algemeene dienst, werktuigen, gebouwen enz.	Kosten van defensie en mobilisatie, vlieg-dienst.
14	—	A. Ia. f 295 000	A. Id. f 20 000	A. Ie. f 6 000	A. III. f 10 000	—	—
	—	A. Ib. 82 500	—	—	A. IV. 8 000	—	—
	—	A. Ic. 64 000	—	—	A. V. 6 000	—	—
	—	A. IIa. 336 000	—	—	A. VI. 6 000	—	—
	—	A. IIb. 38 000	—	—	A. VII. 700	—	—
	—	A. IIc. 240 000	—	—	A. VIII. 65 000	—	—
	—	—	—	—	A. IX. 9 000	—	—
	—	—	—	—	A. X. 70 000	—	—
	—	—	—	—	A. XI. 1 000	—	—
	—	—	—	—	A. XII. 4 000	—	—
	A. XIII f. <i>Memorie.</i>	A. XIII, a-e en j-l 544 000	—	—	—	—	—
	A. XIII g. f 50 000	—	—	—	—	—	—
	A. XIII h. 100 000	—	—	—	—	—	—
	A. XIII i. <i>Memorie.</i>	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—
	—	B. Ia. 57 050	B. Id. 20 000	B. Ie. 1 000	B. III. 7 000	—	—
	—	B. Ib. 9 000	—	—	B. IV. 2 000	—	—
	—	B. Ic. 25 000	—	—	B. V. 1 100	—	—
	—	B. IIa. 78 800	—	—	B. VI. 3 000	—	—
	—	B. IIb. 5 000	—	—	B. VII. 350	—	—
	—	B. IIc. 110 000	—	—	B. VIII. 23 800	—	—
	—	B. XIa. 30 000	—	—	B. IX. 1 200	—	—
	—	B. XIb. 40 000	—	—	B. X. 2 500	—	—
	C. Ia. 2 000	C. Ib. 15 000	C. Id. 50 000	C. Ie. 6 500	C. II. 2 000	—	—
	—	C. Ic. 106 600	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	C. III. 2 000	—	—
	—	—	—	—	C. IV. 1 500	—	—
	—	—	—	—	C. V. 1 500	—	—
	—	—	—	—	C. VI. 5 000	—	—
	—	—	—	—	C. VII. 1 000	—	—
	C VIIIa. 12 000	C. VIII, b en c. 60 000	—	—	—	D. f 5 000	—
	C. VIII d. <i>Memorie.</i>	—	—	—	—	—	—
	C. VIII e. <i>Memorie.</i>	—	—	—	—	—	—
	C. VIII f. 85 000	—	—	—	—	—	—
	C. VIII g. 35 000	C. VIII i. 40 000	—	—	—	—	—
	—	E. <i>Memorie.</i>	—	—	—	—	—
15	5 750 000	—	—	—	—	—	—
16	1 614 380	—	—	744 090	—	—	f 700 000
17	170 300	—	—	549 600	—	—	—
18	a. <i>Memorie.</i>	b. 80 000	d. 100 000	—	e. 3 500	—	—
	—	c. 600 000	—	—	—	—	—
19	—	565 000	987 500	—	—	—	—
20	—	670 540	—	—	—	—	—
21	—	A. Ia. 305 000	A. Id. 20 000	A. Ie. 40 000	A. II. 60 000	—	—

Bij de begrooting voor 1920 is uitgetrokken voor :

Artikel.	Aanbouw, tuigen en uitrusten van nieuwe schepen, daaronder begrepen artillerie- en torpedo-bewapening.	Herstelling uitrusting en conservatie van schepen in en buiten dienst; inrichtingen actieve zeemacht, draadloze telegrafie.	Aankoop, aanmaak herstelling en onderhoud van materialen, goederen en voorwerpen voor den voorraad.	Aanschaffing, wijziging en herstelling van geschut, affutage, projectielen, handwapenen, torpedo's enz., behalve voor nieuwe schepen.	Algemeene kosten, bedrijfskosten en werkplaatskosten bij 's Rijks werven en het Marine-etablisement te Amsterdam.	Algemeene dienst, werktuigen, gebouwen enz.	Kosten van defensie en mobilisatie, vliegdiens.
21	—	A. Ib. f 241 000	—	—	A. III. f 14 000	—	—
	—	A. Ic. 124 000	—	—	A. IV. 50 000	—	—
	—	—	—	—	A. V. 60 000	—	—
	—	—	—	—	A. VI. 9 000	—	—
	—	—	—	—	A. VII. 200 000	—	—
	—	—	—	—	A. VIII. 5 000	—	—
	—	—	—	—	A. IX. 20 000	—	—
	—	—	—	—	A. X. 2 000	—	—
	—	—	—	—	A. XI. 10 000	—	—
	—	B. Ia. 63 500	B. Id. f 15 000	B. Ie. f 500	B. II. 35 000	—	—
	—	B. Ib. 75 000	—	—	B. III. 12 500	—	—
	—	B. Ic. 50 000	—	—	B. IV. 14 500	—	—
	—	—	—	—	B. V. 37 500	—	—
	—	—	—	—	B. VI. 10 000	—	—
	—	—	—	—	B. VII. 57 500	—	—
	—	—	—	—	B. VIII. 5 000	—	—
	—	—	—	—	B. IX. 7 500	—	—
	—	C. Ia. 4 000	C. Ic. 1 000	C. Id. 12 000	C. II. 9 000	—	—
	—	C. Ib. 19 000	—	—	C. III. 18 000	—	—
	—	—	—	—	C. IV. 9 000	—	—
	—	—	—	—	C. V. 22 700	—	—
	—	—	—	—	C. VI. 18 100	—	—
	—	—	—	—	C. VII. 39 000	—	—
	—	—	—	—	C. VIII. 3 000	—	—
	—	—	—	—	—	D. f 11 000	—
	—	—	—	—	—	E. 3 000	—
	—	(1) 472 000	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—
22	+	—	—	—	—	20 000	—
23	—	—	—	—	—	1 206 030	—
24	—	—	—	—	—	(3) 231 700	—
25	—	—	—	—	—	97 850	—
26a	—	—	—	—	—	—	f 12 213
26b	—	—	—	—	—	—	27 575
27	—	—	—	—	—	—	665 000
27 bis	—	—	—	—	5 000	—	—
	f 13 997 768	(2) f 4 737 150	f 1 477 500	f 1 430 530	f 1 031 650	(3) f 1 604 580	f 1 054 828
	+ 6 178 088	— 374 990	+ 273 000	+ 66 840	+ 248 150	+ 286 560	— 1 376 197

(1) Voor loonsverhoogingen.

(2) Onder dit bedrag is begrepen f 253 000 voor den vliegdienst.

(3) Onder dit bedrag is f 25 000 als voren.

BIJLAGE B VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

OVERZICHT van de sommen uitgetrokken voor de verschillende diensten en onderwerpen, voorkomende in de IIde onderafdeeling van de 1ste afdeeling der begroting van het Departement van Marine voor 1920.

<i>Kruiser Java (1915).</i> <table><tr><td>Art. 14, A, XIII d, f</td><td>125 000</td></tr><tr><td>" 14, C, IX c,</td><td>45 000</td></tr><tr><td>" 14, C, IX d,</td><td><i>Memorie</i></td></tr><tr><td>" 15,</td><td>2 500 000</td></tr><tr><td>" 16,</td><td>562 884</td></tr><tr><td>f</td><td>3 232 884</td></tr></table> <i>Kruiser Sumatra (1915).</i> <table><tr><td>Art. 14, A, XIII d</td><td>125 000</td></tr><tr><td>" 14, C, IX c,</td><td>45 000</td></tr><tr><td>" 14, C, IX d,</td><td><i>Memorie</i></td></tr><tr><td>" 15</td><td>2 500 000</td></tr><tr><td>" 16</td><td>562 884</td></tr><tr><td>f</td><td>3 232 884</td></tr></table> <i>Een kruiser Celebes (1917).</i> <table><tr><td>Art. 15,</td><td><i>Memorie</i></td></tr></table> <i>Vier onderzeebooten.</i> (K IV, V, VI en VII.) <table><tr><td>Art. 14, A, XIII e, f</td><td>80 000</td></tr><tr><td>" 14, C, IX c,</td><td>72 000</td></tr><tr><td>" 15,</td><td>2 100 000</td></tr><tr><td>" 17</td><td>576 000</td></tr><tr><td>f</td><td>2 828 000</td></tr></table> <i>Drie onderzeebooten.</i> (K VIII, IX en X.) <table><tr><td>Art. 14, A, XIII f, f</td><td>75 000</td></tr><tr><td>" 14, C, IX e,</td><td>53 000</td></tr><tr><td>" 15,</td><td>1 250 000</td></tr><tr><td>" 16,</td><td>142 500</td></tr><tr><td>f</td><td>1 520 500</td></tr></table> <i>Drie onderzeebooten.</i> (K XI, XII en XIII.) <table><tr><td>Art. 15,</td><td>f 750 000</td></tr></table> <i>Drie onderzeebooten.</i> (O 9, 10 en 11). <table><tr><td>Art. 14, A, XIII g</td><td><i>Memorie</i></td></tr><tr><td>" 15,</td><td>f 600 000</td></tr></table>	Art. 14, A, XIII d, f	125 000	" 14, C, IX c,	45 000	" 14, C, IX d,	<i>Memorie</i>	" 15,	2 500 000	" 16,	562 884	f	3 232 884	Art. 14, A, XIII d	125 000	" 14, C, IX c,	45 000	" 14, C, IX d,	<i>Memorie</i>	" 15	2 500 000	" 16	562 884	f	3 232 884	Art. 15,	<i>Memorie</i>	Art. 14, A, XIII e, f	80 000	" 14, C, IX c,	72 000	" 15,	2 100 000	" 17	576 000	f	2 828 000	Art. 14, A, XIII f, f	75 000	" 14, C, IX e,	53 000	" 15,	1 250 000	" 16,	142 500	f	1 520 500	Art. 15,	f 750 000	Art. 14, A, XIII g	<i>Memorie</i>	" 15,	f 600 000	<i>Drie onderzeebooten.</i> (O 12, 13 en 14.) <table><tr><td>Art. 15,</td><td><i>Memorie</i></td></tr></table> <i>Vier torpedobooten (Z 1—4).</i> <table><tr><td>Art. 15,</td><td>f 30 000</td></tr></table> <i>Een mijnenlegger (1917).</i> <table><tr><td>Art. 14, A, XIII j, f</td><td>62 500</td></tr><tr><td>" 15,</td><td>645 000</td></tr><tr><td>" 16,</td><td>44 250</td></tr><tr><td>f</td><td>751 750</td></tr></table> <i>Een mijnenlegger (1918).</i> <table><tr><td>Art. 14, A, XIII j, f</td><td>62 500</td></tr><tr><td>" 15,</td><td>945 000</td></tr><tr><td>" 16,</td><td>44 250</td></tr><tr><td>f</td><td>1 051 750</td></tr></table> <i>Pantser schepen.</i> <table><tr><td>Art. 14, A, Ia, f</td><td>9 000</td></tr><tr><td>" 14, A, Ib,</td><td>—</td></tr><tr><td>" 14, A, IIa,</td><td>18 000</td></tr><tr><td>" 14, A, IIb,</td><td>—</td></tr><tr><td>" 14, A, XIIIa,</td><td>90 000</td></tr><tr><td>" 14, A, XIIIb,</td><td>180 000</td></tr><tr><td>" 14, A, XIIIh,</td><td>5 000</td></tr><tr><td>" 21, A, Ia,</td><td>15 000</td></tr><tr><td>" 21, A, Ib,</td><td>130 000</td></tr><tr><td>f</td><td>447 000</td></tr></table> <i>Pantserdekschepen.</i> <table><tr><td>Art. 14, A, Ia, f</td><td>9 000</td></tr><tr><td>" 14, A, Ib,</td><td>18 000</td></tr><tr><td>" 14, A, IIa,</td><td>18 000</td></tr><tr><td>" 14, A, IIb,</td><td>9 000</td></tr><tr><td>" 14, A, XIIIh,</td><td>5 000</td></tr><tr><td>" 21, A, Ia,</td><td>30 000</td></tr><tr><td>" 21, A, Ib,</td><td>50 000</td></tr><tr><td>f</td><td>139 000</td></tr></table>	Art. 15,	<i>Memorie</i>	Art. 15,	f 30 000	Art. 14, A, XIII j, f	62 500	" 15,	645 000	" 16,	44 250	f	751 750	Art. 14, A, XIII j, f	62 500	" 15,	945 000	" 16,	44 250	f	1 051 750	Art. 14, A, Ia, f	9 000	" 14, A, Ib,	—	" 14, A, IIa,	18 000	" 14, A, IIb,	—	" 14, A, XIIIa,	90 000	" 14, A, XIIIb,	180 000	" 14, A, XIIIh,	5 000	" 21, A, Ia,	15 000	" 21, A, Ib,	130 000	f	447 000	Art. 14, A, Ia, f	9 000	" 14, A, Ib,	18 000	" 14, A, IIa,	18 000	" 14, A, IIb,	9 000	" 14, A, XIIIh,	5 000	" 21, A, Ia,	30 000	" 21, A, Ib,	50 000	f	139 000	<i>Pantserbooten.</i> <table><tr><td>Art. 14, A, Ia,</td><td><i>Memorie</i></td></tr><tr><td>" 14, A, Ib,</td><td>"</td></tr><tr><td>" 14, A, IIa,</td><td>"</td></tr><tr><td>" 14, A, IIb,</td><td>"</td></tr><tr><td>" 14, B, Ia, f</td><td>8 500</td></tr><tr><td>" 14, B, IIa,</td><td>4 500</td></tr><tr><td>" 21, A, Ia,</td><td><i>Memorie</i></td></tr><tr><td>" 21, B, Ia,</td><td>17 500</td></tr><tr><td>f</td><td>30 500</td></tr></table> <i>Kanonneerbooten.</i> <table><tr><td>Art. 14, A, Ia,</td><td><i>Memorie</i></td></tr><tr><td>" 14, A, Ib, f</td><td>3 500</td></tr><tr><td>" 14, A, IIa,</td><td><i>Memorie</i></td></tr><tr><td>" 14, A, IIb,</td><td>1 750</td></tr><tr><td>" 21, A, Ia,</td><td><i>Memorie</i></td></tr><tr><td>" 21, A, Ib,</td><td>6 000</td></tr><tr><td>f</td><td>11 250</td></tr></table> <i>Torpedobooten.</i> <table><tr><td>Art. 14, A, Ia, f</td><td>43 000</td></tr><tr><td>" 14, A, Ib,</td><td>18 000</td></tr><tr><td>" 14, A, IIa,</td><td>41 000</td></tr><tr><td>" 14, A, IIb,</td><td>900</td></tr><tr><td>" 14, B, Ia,</td><td>15 000</td></tr><tr><td>" 14, B, IIa,</td><td>10 500</td></tr><tr><td>" 14, B, XIa,</td><td>13 500</td></tr><tr><td>" 21, A, Ia,</td><td>39 000</td></tr><tr><td>" 21, A, Ib,</td><td>20 000</td></tr><tr><td>" 21, B, Ia,</td><td>15 000</td></tr><tr><td>f</td><td>215 900</td></tr></table> <i>Onderzeebooten, depotschip en bergingsvaartuig.</i> <table><tr><td>Art. 14, A, Ia, f</td><td>36 000</td></tr><tr><td>" 14, A, Ib,</td><td>18 000</td></tr><tr><td>" 14, A, IIa,</td><td>37 000</td></tr><tr><td>" 14, A, IIb,</td><td>900</td></tr><tr><td>" 14, A, XIIIc,</td><td>135 000</td></tr><tr><td>" 14, B, XIb,</td><td>36 000</td></tr><tr><td>" 18b,</td><td>80 000</td></tr><tr><td>" 21, A, Ia,</td><td>36 000</td></tr><tr><td>" 21, A, Ib,</td><td>20 000</td></tr><tr><td>f</td><td>326 900</td></tr></table>	Art. 14, A, Ia,	<i>Memorie</i>	" 14, A, Ib,	"	" 14, A, IIa,	"	" 14, A, IIb,	"	" 14, B, Ia, f	8 500	" 14, B, IIa,	4 500	" 21, A, Ia,	<i>Memorie</i>	" 21, B, Ia,	17 500	f	30 500	Art. 14, A, Ia,	<i>Memorie</i>	" 14, A, Ib, f	3 500	" 14, A, IIa,	<i>Memorie</i>	" 14, A, IIb,	1 750	" 21, A, Ia,	<i>Memorie</i>	" 21, A, Ib,	6 000	f	11 250	Art. 14, A, Ia, f	43 000	" 14, A, Ib,	18 000	" 14, A, IIa,	41 000	" 14, A, IIb,	900	" 14, B, Ia,	15 000	" 14, B, IIa,	10 500	" 14, B, XIa,	13 500	" 21, A, Ia,	39 000	" 21, A, Ib,	20 000	" 21, B, Ia,	15 000	f	215 900	Art. 14, A, Ia, f	36 000	" 14, A, Ib,	18 000	" 14, A, IIa,	37 000	" 14, A, IIb,	900	" 14, A, XIIIc,	135 000	" 14, B, XIb,	36 000	" 18b,	80 000	" 21, A, Ia,	36 000	" 21, A, Ib,	20 000	f	326 900	<i>Mijnenleggers en mijnenvegers.</i> <table><tr><td>Art. 14, A, Ia, f</td><td>8 000</td></tr><tr><td>" 14, A, Ib,</td><td>1 500</td></tr><tr><td>" 14, A, IIa,</td><td>13 000</td></tr><tr><td>" 14, A, IIb,</td><td>900</td></tr><tr><td>" 14, B, Ia,</td><td>3 100</td></tr><tr><td>" 14, B, IIa,</td><td>6 500</td></tr><tr><td>" 14, B, XIa,</td><td>13 500</td></tr><tr><td>" 21, A, Ia,</td><td>16 000</td></tr><tr><td>" 21, A, Ib,</td><td>3 000</td></tr><tr><td>" 21, B, Ia,</td><td>5 000</td></tr><tr><td>f</td><td>70 500</td></tr></table> <i>Schoeners bestemd tot bescherming der visscherij en politie-toezicht in de Noordzee.</i> <table><tr><td>Art. 14, A, Ia, f</td><td>5 000</td></tr><tr><td>" 14, A, Ib,</td><td>2 500</td></tr><tr><td>" 14, A, IIa,</td><td>5 000</td></tr><tr><td>" 14, A, IIb,</td><td>2 500</td></tr><tr><td>" 21, A, Ia,</td><td>5 000</td></tr><tr><td>" 21, A, Ib,</td><td>3 000</td></tr><tr><td>f</td><td>23 000</td></tr></table> <i>Instructie- en logementschepen.</i> <table><tr><td>Art. 14, A, Ia, f</td><td>28 000</td></tr><tr><td>" 14, A, Ib,</td><td>2 500</td></tr><tr><td>" 14, A, IIa,</td><td>56 500</td></tr><tr><td>" 14, A, IIb,</td><td>900</td></tr><tr><td>" 14, B, Ia,</td><td>5 000</td></tr><tr><td>" 14, B, IIa,</td><td>18 000</td></tr><tr><td>" 21, A, Ia,</td><td>39 000</td></tr><tr><td>" 21, A, Ib,</td><td>4 000</td></tr><tr><td>" 21, B, Ia,</td><td>18 000</td></tr><tr><td>f</td><td>171 900</td></tr></table> <i>Draadlooze telegraphie.</i> <table><tr><td>Art. 14, C, Ic, f</td><td>26 000</td></tr><tr><td>" 14, C, IX f</td><td>80 000</td></tr><tr><td>f</td><td>106 000</td></tr></table>	Art. 14, A, Ia, f	8 000	" 14, A, Ib,	1 500	" 14, A, IIa,	13 000	" 14, A, IIb,	900	" 14, B, Ia,	3 100	" 14, B, IIa,	6 500	" 14, B, XIa,	13 500	" 21, A, Ia,	16 000	" 21, A, Ib,	3 000	" 21, B, Ia,	5 000	f	70 500	Art. 14, A, Ia, f	5 000	" 14, A, Ib,	2 500	" 14, A, IIa,	5 000	" 14, A, IIb,	2 500	" 21, A, Ia,	5 000	" 21, A, Ib,	3 000	f	23 000	Art. 14, A, Ia, f	28 000	" 14, A, Ib,	2 500	" 14, A, IIa,	56 500	" 14, A, IIb,	900	" 14, B, Ia,	5 000	" 14, B, IIa,	18 000	" 21, A, Ia,	39 000	" 21, A, Ib,	4 000	" 21, B, Ia,	18 000	f	171 900	Art. 14, C, Ic, f	26 000	" 14, C, IX f	80 000	f	106 000
Art. 14, A, XIII d, f	125 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, C, IX c,	45 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, C, IX d,	<i>Memorie</i>																																																																																																																																																																																																																																																						
" 15,	2 500 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 16,	562 884																																																																																																																																																																																																																																																						
f	3 232 884																																																																																																																																																																																																																																																						
Art. 14, A, XIII d	125 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, C, IX c,	45 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, C, IX d,	<i>Memorie</i>																																																																																																																																																																																																																																																						
" 15	2 500 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 16	562 884																																																																																																																																																																																																																																																						
f	3 232 884																																																																																																																																																																																																																																																						
Art. 15,	<i>Memorie</i>																																																																																																																																																																																																																																																						
Art. 14, A, XIII e, f	80 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, C, IX c,	72 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 15,	2 100 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 17	576 000																																																																																																																																																																																																																																																						
f	2 828 000																																																																																																																																																																																																																																																						
Art. 14, A, XIII f, f	75 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, C, IX e,	53 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 15,	1 250 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 16,	142 500																																																																																																																																																																																																																																																						
f	1 520 500																																																																																																																																																																																																																																																						
Art. 15,	f 750 000																																																																																																																																																																																																																																																						
Art. 14, A, XIII g	<i>Memorie</i>																																																																																																																																																																																																																																																						
" 15,	f 600 000																																																																																																																																																																																																																																																						
Art. 15,	<i>Memorie</i>																																																																																																																																																																																																																																																						
Art. 15,	f 30 000																																																																																																																																																																																																																																																						
Art. 14, A, XIII j, f	62 500																																																																																																																																																																																																																																																						
" 15,	645 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 16,	44 250																																																																																																																																																																																																																																																						
f	751 750																																																																																																																																																																																																																																																						
Art. 14, A, XIII j, f	62 500																																																																																																																																																																																																																																																						
" 15,	945 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 16,	44 250																																																																																																																																																																																																																																																						
f	1 051 750																																																																																																																																																																																																																																																						
Art. 14, A, Ia, f	9 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, Ib,	—																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, IIa,	18 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, IIb,	—																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, XIIIa,	90 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, XIIIb,	180 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, XIIIh,	5 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, A, Ia,	15 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, A, Ib,	130 000																																																																																																																																																																																																																																																						
f	447 000																																																																																																																																																																																																																																																						
Art. 14, A, Ia, f	9 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, Ib,	18 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, IIa,	18 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, IIb,	9 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, XIIIh,	5 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, A, Ia,	30 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, A, Ib,	50 000																																																																																																																																																																																																																																																						
f	139 000																																																																																																																																																																																																																																																						
Art. 14, A, Ia,	<i>Memorie</i>																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, Ib,	"																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, IIa,	"																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, IIb,	"																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, B, Ia, f	8 500																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, B, IIa,	4 500																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, A, Ia,	<i>Memorie</i>																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, B, Ia,	17 500																																																																																																																																																																																																																																																						
f	30 500																																																																																																																																																																																																																																																						
Art. 14, A, Ia,	<i>Memorie</i>																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, Ib, f	3 500																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, IIa,	<i>Memorie</i>																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, IIb,	1 750																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, A, Ia,	<i>Memorie</i>																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, A, Ib,	6 000																																																																																																																																																																																																																																																						
f	11 250																																																																																																																																																																																																																																																						
Art. 14, A, Ia, f	43 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, Ib,	18 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, IIa,	41 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, IIb,	900																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, B, Ia,	15 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, B, IIa,	10 500																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, B, XIa,	13 500																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, A, Ia,	39 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, A, Ib,	20 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, B, Ia,	15 000																																																																																																																																																																																																																																																						
f	215 900																																																																																																																																																																																																																																																						
Art. 14, A, Ia, f	36 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, Ib,	18 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, IIa,	37 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, IIb,	900																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, XIIIc,	135 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, B, XIb,	36 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 18b,	80 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, A, Ia,	36 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, A, Ib,	20 000																																																																																																																																																																																																																																																						
f	326 900																																																																																																																																																																																																																																																						
Art. 14, A, Ia, f	8 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, Ib,	1 500																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, IIa,	13 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, IIb,	900																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, B, Ia,	3 100																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, B, IIa,	6 500																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, B, XIa,	13 500																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, A, Ia,	16 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, A, Ib,	3 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, B, Ia,	5 000																																																																																																																																																																																																																																																						
f	70 500																																																																																																																																																																																																																																																						
Art. 14, A, Ia, f	5 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, Ib,	2 500																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, IIa,	5 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, IIb,	2 500																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, A, Ia,	5 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, A, Ib,	3 000																																																																																																																																																																																																																																																						
f	23 000																																																																																																																																																																																																																																																						
Art. 14, A, Ia, f	28 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, Ib,	2 500																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, IIa,	56 500																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, A, IIb,	900																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, B, Ia,	5 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, B, IIa,	18 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, A, Ia,	39 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, A, Ib,	4 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 21, B, Ia,	18 000																																																																																																																																																																																																																																																						
f	171 900																																																																																																																																																																																																																																																						
Art. 14, C, Ic, f	26 000																																																																																																																																																																																																																																																						
" 14, C, IX f	80 000																																																																																																																																																																																																																																																						
f	106 000																																																																																																																																																																																																																																																						

<i>Zee- en meteorologische instrumenten, enz.</i>		<i>Bedrijfskosten magazijns-bedrijf, voorraden A t/m D.</i>		<i>Bedrijfskosten Marine-transportdienst.</i>	
Art. 14, C, IX a, f	27 000	Art. 14, C, Id, f	200 000	Art. 14, A, XII, f	5 500
" 14, D,	5 000	" 19, a,	1 118 000	" 14, B, X,	2 500
f	32 000	" 19, b,	63 500	" 14, C, VIII,	250
		" 21, A, Id,	30 000	" 21, A, XI,	10 000
		" 21, B, Id,	15 000	" 21, B, IX,	7 500
		" 21, C, Ic,	1 000	" 21, C, VIII,	3 000
		f	1 477 500	f	28 750
<i>Boeken en kaarten.</i>		<i>Aanmaak, aanschaffing en herstelling van artillerie- en torpedo-goederen behalve voor nieuwe schepen.</i>		<i>Loonsverhoogingen.</i>	
Art. 14, C, IX b, f	27 000	Art. 14, A, Ie, f	7 000	Art. 21,	f 472 000
<i>Diversen.</i>		" 14, B, Ie,	1 400	<i>Kosten buitenslands.</i>	
Art. 14, A, Ia, f	4 000	" 14, C, Ie,	6 000	Art. 19, a, V, f	350 000
" 14, A, Ib,	5 000	" 16,	954 380	" 20,	685 500
" 14, A, IIa,	6 200	" 17,	379 250	f	1 035 500
" 14, A, IIb,	1 500	" 21, A, Ie,	70 000	<i>Reis- en verblijfkosten.</i>	
" 14, A, XIII i,	23 000	" 21, B, Ie,	500	Art. 22,	f 20 000
" 14, A, XIII k,	40 000	" 21, C, Id,	12 000	<i>Nieuwe werken, huur van terreinen enz., gemeente- en polderlasten.</i>	
" 14, A, XIII l,	30 000	f	1 430 530	Art. 23,	f 1 206 030
" 14, B, Ia,	6 000	<i>Algemeene kosten der werf of van het Etablissement.</i>		<i>Onderhoudswerken.</i>	
" 14, B, Ib,	18 000	Art. 14, A, III, f	13 000	Art. 24,	f 231 700
" 14, B, IIa,	2 500	" 14, B, III,	6 000	<i>Werkstoomwerktuigen en elektrische instrumenten.</i>	
" 14, B, IIb,	22 000	" 14, C, II,	1 000	Art. 25,	f 32 750
" 14, C, Ib,	11 500	" 14, C, III,	4 500	<i>Licht, electriciteit en water.</i>	
" 18, c,	700 000	" 21, A, II,	85 000	Art. 25,	f 65 100
" 18, d,	3 500	" 21, B, II,	35 000	<i>Kosten in verband met de defensie.</i>	
" 21, A, Ia,	10 000	" 21, C, II,	9 000	Art. 26a,	f 12 213
" 21, A, Ib,	5 000	" 21, C, III,	18 000	" 26b,	27 575
" 21, B, Ia,	8 000	f	171 500	f	39 788
" 21, B, Ib,	75 000	<i>Algemeene kosten van het industrieel bedrijf der werven.</i>		<i>Kosten in verband met den Marine-luchtvaartdienst.</i>	
" 21, C, Ia,	4 000	Art. 14, A, IV, f	13 000	Art. 16,	f 350 040
" 21, D,	11 000	" 14, B, IV,	1 800	" 27,	665 000
" 21, E,	3 000	" 21, A, III,	14 000	f	1 015 040
f	1 189 200	" 21, B, III,	12 500	<i>Bijdrage in de kosten van het munitiebureau.</i>	
<i>Inrichtingen behoorende tot de actieve zeemacht (torpedo-dienst, enz.).</i>		f	41 300	Art. 27bis	f 5 000
Art. 14, A, Ic, f	82 000	<i>Bedrijfskosten van het Arsenaalsbedrijf.</i>			
" 14, A, IIc,	210 000	Art. 14, A, V, f	11 000		
" 14, B, Ic,	33 000	" 14, B, V,	1 440		
" 14, B, IIc,	66 000	" 14, C, IV,	2 300		
" 14, C, Ic,	36 000	" 21, A, IV,	50 000		
" 21, A, Ic,	124 000	" 21, B, IV,	14 500		
" 21, B, Ic,	50 000	" 21, C, IV,	9 000		
" 21, C, Ib,	19 000	f	88 240		
f	620 000				
<i>Aankoop, aanmaak, aanschaffing en herstelling van magazijnsgoederen.</i>		<i>Bedrijfskosten droge dokken.</i>			
Art. 14, A, Id, f	25 000	Art. 14, A, IX, f	9 000		
" 14, B, Id,	25 000	" 14, B, IX,	1 100		
		" 21, A, VIII,	5 000		
		" 21, B, VIII,	5 000		
		f	20 100		
		<i>Bedrijfskosten elektrische centrale.</i>			
		Art. 14, A, X, f	70 000		
		" 21, A, IX,	20 000		
		f	90 000		
		<i>Bedrijfskosten oliemeng-inrichting.</i>			
		Art. 14, A, XI, f	1 000		
		" 21, A, X,	2 000		
		f	3 000		